

SKRIFTLIG FRÅGA TILL STATSRAÅD

Från Riksdagsförvaltningen
2026-05-05
Besvaras senast
2026-05-13 kl. 12.00

Till gymnasie-, högskole- och forskningsminister Lotta Edholm (L)

2025/26:786 Hanteringen av en ny forskningsisbrytare

Sverige är och ska vara en ledande kunskapsnation. Vår förmåga att bedriva forskning i världsklass är avgörande för vår konkurrenskraft, för att driva den gröna omställningen och för vår säkerhet. En central del i detta är vår kapacitet att bedriva polarforskning. Forskningsisbrytaren Oden har under decennier varit en unik och ovärderlig plattform för svensk och internationell forskning i Arktis och Antarktis, men fartyget närmar sig nu slutet av sin tekniska livslängd.

Regeringen har vid flera tillfällen deklarerat sin ambition att Sverige bör skaffa en ny forskningsisbrytare. I budgetpropositionen för 2026 skrev exempelvis regeringen (s. 38):

”Sverige har ett strategiskt intresse av att ha en stark närvaro i Arktis, särskilt i ljuset av ett nytt säkerhetspolitiskt läge och Natomedlemskapet. Regeringen bedömer att Sveriges ledande position inom polarforskning och oberoende tillträde till Arktis behöver säkras. Hänsyn ska även tas till vår kapacitet för utbyggnad och reparation av undervattensinfrastruktur. Regeringen avser att närmare utreda hur Sverige kostnadseffektivt kan säkra tillgången till en forskningsisbrytare.”

Motsvarande formuleringar återfanns i den vårbudget som regeringen presenterade nyligen, och liknande utfästelser har gjorts i olika sammanhang under mandatperioden. De konkreta beskeden dröjer emellertid. Något beslut om anskaffning synes inte vara i sikte, och osäkerheten skadar Sveriges anseende som en pålitlig forskningspartner. Detta är särskilt allvarligt då flera andra nationer nu planerar för nya isbrytare, vilket innebär att den begränsade varvskapaciteten snabbt fylls upp. Passivitet riskerar att placera Sverige sist i kön och utan en fungerande forskningsisbrytare under en lång tid framöver.

Det är inte bara regeringens bristande handlingskraft i sak som förtjänar uppmärksamhet. Också beredningsprocessen i sig väcker frågor. I januari 2024 beslutade Regeringskansliet att en utredare skulle tillsättas för att biträda Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) med att ta fram ett underlag inför en möjlig nyanskaffning av ett polarforskningsfartyg (U2024:A). Enligt det ursprungliga beslutet skulle uppdraget redovisas senast den 1 december 2024. Nästan ett och ett halvt år senare har utredningen fortfarande inte redovisats offentligt.

Denna brist på transparens och tempo är mycket problematisk. En ny forskningsisbrytare är en strategisk investering i kritisk infrastruktur för forskning, klimatövervakning, säkerhet och internationell samverkan. Att processen förhalas och sker bakom stängda dörrar skapar osäkerhet för forskarsamhället, försvarssektorn och de innovativa företag som är beroende av långsiktiga och tydliga besked från staten.

Med anledning av detta vill jag fråga gymnasie-, högskole- och forskningsminister Lotta Edholm:

Vilka åtgärder avser ministern att vidta i syfte att se till att utredningen snarast möjligt offentliggörs?

.....

Anders Ådahl (C)

Överlämnas enligt uppdrag

Rebecca Heinemann